

МАСТАЦТВА І АСОБА

**Матэрыялы Міжнароднай
навукова-практычнай
канфэрэнцыі**

ИСКУССТВО И ЛИЧНОСТЬ

**Материалы Международной
научно-практической
конференции**

ART AND THE PERSON

**Materials of the International
scientific conference**

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

Факультэт эстэтычнай адукацыі

МАСТАЦТВА І АСОБА

**Матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай
канферэнцыі**

г. Мінск, 22–23 лютага 2012 г.

ИСКУССТВО И ЛИЧНОСТЬ

**Материалы Международной научно-практической
конференции**

г. Минск, 22–23 февраля 2012 г.

ART AND THE PERSON

Materials of the International scientific conference

Minsk, February, 22–23, 2012

Мінск 2012

ВЕСНАВЫ ПЕЙЗАЖ У ТВОРЧАСЦІ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ

*В.А. Дамасевіч, М.У. Загорская,
Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Буйнейшы майстар лірычнага пейзажу, цудоўны пясняр прыроды, народны мастак РСФСР і БССР Вітольд Каэтанавіч Бялыніцкі-Біруля належыць да старэйшага пакалення савецкіх мастакоў. Разам з В.М. Бакшэвым, І.М. Паўлавым, В.Н. Мяшковым, І.Э. Грабаром ён з'яўляецца ўвасабленнем сувязі мастацтва другой паловы XIX ст. Усё яго жыццё – яркі прыклад творчага гарэння, самаадданага служэння мастацтвам народу [2, с. 5].

Талент Бялыніцкага-Бірулі разгарнуўся ў рэчышчы беларускіх народных традыцый. Але мастак, які вырас у Беларусі, любіў яе прыроду і народ, на працягу ўсёй сваёй дзейнасці заставаўся сынам свайго краю, а ў рускім мастацтве стаў вельмі самабытнай фігурай [1, с. 5].

Вітольд Каэтанавіч Бялыніцкі-Біруля нарадзіўся ў мястэчку Бялынічы Магілёўскай губерні 12 лютага 1872 г. Абставіны, што акружалі яго ў сям'і, у многім спрыялі абуджэнню ў ім таленту мастака [2, с. 5].

Уражлівы хлопчык знаёміўся з прыродай і побытам мясцовага насельніцтва, любіў хадзіць з аднагодкамі ў поле на начлег, часта бываў з бацькам на паляванні. Перад яго позіркам паўставала чароўная прыгажосць беларускай зямлі з ціхімі ранішнімі світанкамі, задумлівымі лясамі, сінеючымі балотамі, нетаропкімі рачулкамі, аздобаю палявых кветак на зялёных лугах. Яму падабалася назіраць, як абуджаецца пры-

восень. І ўся гэтая блізкая сэрцу прыгажосць родных мясцін назаўсёды засталася ў душы дзіцяці, вызначыла своеасаблівасць творчасці будучага вялікага мастака – пейзажыста-лірыка [2, с. 7].

Бялыніцкі-Біруля быў выдатным знаўцам прыроды, цудоўна адчуваў яе найтанчэйшыя адценні і стан. Прыроду ён успрыймаў у пастаянным руху, зменах. Вельмі любіў мастак адлюстроўваць прыроду ў пераходны час, калі асабліва адчуваецца яе жыццёвая сіла і прыгажосць [2, с. 15]. Праўдзівасць, змястоўнасць мастацкіх вобразаў, глыбока эмацыянальнае, лірычнае ўспрымання прыроды, высокая жывапісная культура – у гэтым сутнасць твораў Бялыніцкага-Бірулі [1, с. 5].

Мастак зразумеў, што індывідуальнае у жывапісе, свой асаблівы стыль набываецца ўпартай працай і звязаны не з пошукамі фармальнай навізны, а са зместам – з пранікнённым адлюстраваннем перажытага [1, с. 7]. Шырокія, свабодныя па жывапісу карціны мастака пазбаўлены ўмоўнай дэкаратыўнасці. Усе прыгожа ў яго палотнах. Абрысы ўзгоркаў, рэчак, дрэў – усё паказвае канкрэтны момант жыцця прыроды і звязана з агульным настроем, з асноўнай думкай твора [1, с. 10].

Палітра мастака амаль заўсёды прыглушана. Ён вельмі рэдка выкарыстоўвае яркі, адкрыты колер. Момантам, які аб'ядноўвае колернае вырашэнне яго карцін, з'яўляецца празрыстая паветраная смуга; жывапісец выкарыстоўвае яе з вялікім тактам і чуццём для перадачы таго ці іншага стану прыроды [2, с. 17]. Усхваляваны прыгажосцю роднай зямлі, Бялыніцкі-Біруля працуе плённа, з вялікай самаадданасцю. Яму хочацца з яшчэ большым запалам перанесці на палатно цудоўны вобраз краіны.

Сустрэчы з беларускімі мастакамі, пісьменнікамі даюць яму адчуванне поўнага жыцця, уплываюць на сцвярджэнне яго поглядаў на свой творчы шлях, на мастацтва, на адчуванне патрэбы свайму краю.

У нататках мастака вельмі яскравае месца займаюць сустрэчы з Якубам Коласам. Ён запісвае і паўтарае асабліва сакавітыя ўзоры мовы паэта. Творы гэтага часу – у асноўным, цыкл беларускіх пейзажаў, напісаных на Міншчыне. Высокасцвярджальныя палотны, у якіх зіхацяць вясновыя зялёныя травы, напоўнены радасным адчуваннем: «Беларусь. Пачатак лета», «Зазелянелі беларускія бярозкі». Маладосць вясны, цёплы подых пачатку лета адчуваецца амаль у кожным эцюдзе. Зусім па-іншаму гучаць зямля, вада і бясконцае неба над квеценню зямлі, спрадвечнай тэмай Бялыніцкага-Бірулі: жоўтай лотаці, адуванчыкаў, люцікаў, з якіх пачынаецца лугавая вясна. Паездкі па калгасах, вёсках далі яму шмат новых матываў. Мастаком зроблена вялікая колькасць эцюдаў, многія

з якіх, застаючыся эцюдамі, перарастаюць у змястоўныя самастойныя творы [3, с. 21].

Бялыніцкі-Біруля нездарма лічыцца непераўзыйдзеным майстрам вясенняга пейзажу. Вядома больш за дзве сотні палотнаў, дзе адлюстравана абуджэнне прыроды, яе ўзнаўленне. Гэтыя карціны вельмі лірычныя і эмацыянальныя. Спадчына В.К. Бялыніцкага-Бірулі вельмі багатая. За свой доўгі век – а пражыў мастак 85 гадоў – ён напісаў мноства карцін і эцюдаў. Работы вядомага пейзажыста маюцца амаль ва ўсіх музеях нашай краіны, у многіх культурна-асветных установах [4, с. 18].

Літаратура

1. *Рэсіна, А.К.* Альбом-каталог твораў Бялыніцкага-Бірулі / А.К. Рэсіна. – Мінск: «Беларусь», 1974. – 134 с.
2. *Туровников, Н.Н.* В.К. Беляницкий-Бирюля / Н.Н. Туровников. – Минск: Государственное издательство БССР, 1959. – 97 с.
3. *Карачун, Ю.А.* Музей В.К. Бялыницкого-Бирюли / Ю.А. Карачун. – Минск: «Беларусь», 1988. – 86 с.
4. *Палоннік, Н.І.* Бялыніцкі мастацкі музей імя В.К. Бялыніцкага-Бірулі = Беляницкий художественный музей имени В.К. Бялыницкого-Бирюли: даведнік / Н.І. Палоннік, М.А. Карпечанка. – Мінск: Польша, 1990. – 62 с.